

تئاتر خیابانی یعنی نمایش اعتراض

مصطفی کزازی گفت و گو
مصطفی کزازی - در چهل و یکمین جشنواره‌ی تئاتر فجر، سسی و یک اثر برای اجرا انتخاب شده‌اند. گروه‌های نمایشی که اجراهای خود را از روز شنبه اول بهمن ماه مقابل تالار وحدت در پهنه رودکی آغاز کرده‌اند و نمایش‌ها را برای عموم مردم و با حضور خبرنگاران و عکاسان اجرا می‌کنند. به این بهانه خبرنگار صبا با حشمت‌الله زارعی کارگردان نمایش خیابانی «راه بی پایان» از اراک، احمد جولایی نویسنده و حسن سبحانی مینابی کارگردان نمایش خیابانی «شوشی وانگشتر» از میناب، سامان شکیبا نویسنده و کارگردان و علیرضا شمسی، کارگردان نمایش خیابانی «مترس‌ها» از شهر فلاورجان، که در سه دسته‌بندی متفاوت قرار می‌گیرند، به گفت‌وگو نشسته است که در ادامه می‌خوانید.

حشمت‌الله زارعی:

باید نمایش خیابانی را قوی‌تر کنیم

ایده اولیه نمایشنامه از کجا آمد و چرا برای شما جالب بود؟

کتابی درباره سردار سلیمانی خواندم که در آن متوجه شدم ایشان در جوانی ورزش باستانی هم کار می‌کردند. از طرف دیگر دغدغه داشتیم درباره رانندگان لودر زمان جنگ هم اثری بسازم؛ چون باور دارم این سنگ‌سازان بی‌سنگر مانند دیگر رزمندگان از جان و دل مایه گذاشته‌اند، اما کمتر به آن‌ها پرداخته شده است. از تلفیق این دغدغه و آن نکته درباره حاج قاسم، ایده اولیه نمایش بیرون آمد.

چه شد که تصمیم گرفتید اثر را به جشنواره ارائه کنید؟

به هر حال هر کسی، دوست دارد اثرش در یک چشم‌انداز بزرگ‌تر دیده شود و همگی دغدغه داریم که اثرمان را در چنین آوردگاهی ارائه بدهیم.

وجود بخش نمایش خیابانی در جشنواره، برای اهالی این سبک نمایشی مفید است؟

صددرصد. من خودم کسی بودم که کار صحنه‌ای می‌کردم، اما بعد از آشنایی با نمایش خیابانی، حدود ۱۸ سال است که کارهای خیابانی‌ام بیشتر از کارهای صحنه‌ای شده است. کار خیابانی را خیلی بیشتر دوست دارم، مخاطب کنار شماست و انرژی‌ای که از او می‌گیرید به خود شما هم منتقل می‌شود و این خیلی لذت‌بخش است.

چه شد که تصمیم گرفتید این کار صحنه‌ای نباشد و خیابانی اجرا شود؟

در نگاه اولیه این کار را صحنه‌ای دیده بودم. یک کار تک پرسوناژ نوشته بودم. طوری که جانباز کلاروی یک تخت دراز کشیده بود و نمی‌توانست حرکت کند و همه چیز در ذهنش می‌گذشت. اما بعد از صحبت با دوستان، به این جمع‌بندی رسیدم که فضای خیابانی خیلی بهتر است. ویلچری که می‌شود او را در خیابان حرکت داد و با مخاطب مستقیم و رودررو مواجه شد.

دلیل انتخاب استفاده از موسیقی زنده در اثرتان چه بود؟

نشان دادن زندگی دو برادر با دو خط فکری متفاوت در کنار یکدیگر. برادر کوچک‌تر فضای ذهنی و عقایدش کمی با برادر بزرگ‌تر که جانباز است متفاوت است، اما برادر بزرگ‌تر او را انکار یا رد نمی‌کند و بر این باور است که او هم می‌تواند خودش مسیر و راه خودش را پیدا کند.

باز بگر مقابل شما چند کارکنتر را بازی می‌کرد، برای این دلیل خاصی داشتید یا صرفاً محدودیت نمایش خیابانی باعث این انتخاب شد؟

خیر. دلیل داشتیم. آن شخصیت وارد بازی می‌شود و در واقع برای برادر کوچک‌تر و جاهایی خود جانباز بازی می‌کند تا بتواند جانباز را از آن شرایط روحی نامناسبی که دارد خارج کند.

وضعیت معیشتی فعالان هنر نمایش خیابانی را چطور می‌بینید؟

چه بگویم، از دید من چهره‌های تئاتر خیابانی می‌توانند پرچم‌دار تئاتر صحنه‌ای هم باشند. اما متأسفانه برای این سبک از تئاتر اصلاً هیچ جایی تعریف نشده است. این کار هیچ درآمدی ندارد، هیچ درآمدی. من فکر می‌کنم اگر قرار است که تئاتر ما پیشرفت کند و خودش درآمدزا باشد، باید نمایش خیابانی را قوی‌تر کنیم.

احمد جولایی:

این نمایش روایتی از شنیده‌ها و دیده‌ها است

این اثر در چه دسته‌بندی‌ای قرار دارد؟

مادر نمایش‌های ایرانی دسته‌بندی‌های مختلفی داریم، مثل تشفاه، حیوان‌ابزاری، فلکلور، نمایش روایت و ... این اثر یک اثر نمایش روایت است. در این کار ما اجرا این است که یک پیرمرد و پیرزن در مزرعه‌شان هستند و شوشی‌ها که افرادی پلشت

کمی درباره شکل کارگردانی و انتخاب میزانشان‌های تان بگویید؟

در شیوه کارگردانی سعی شده برای خلق یک میزانشان آئینی، از آئین‌های منطقه جنوب استفاده شود؛ آئین‌های شوشی، رحمانی و سورنا که هر سه برای هرمزگان و شهرهای قشم و میناب هستند. البته لباس‌ها و طراحی لباس هم از این قاعده مستثنا نبوده است.

وجود بخش نمایش خیابانی در جشنواره، برای اهالی این سبک نمایشی مفید است؟

جشنواره، خصوصاً برای شهرستان‌هایی مثل میناب که هنوز سالن نمایش ندارد هم از لحاظ آموزشی و هم از بابت تبادل فرهنگ و همچنین نشان دادن توانایی‌های بچه‌های هرمزگان و البته همه شهرستان‌ها خیلی مفید است.

اوضاع نمایش خیابانی را به صورت کلی چطور می‌دانید؟

من فکر می‌کنم رو به پیشرفت است. قدیم مردم نمی‌دانستند نمایش خیابانی چیست، اما الان رشد کرده و کمی جا افتاده است و به اندازه‌ای مخاطب هم دارد. خیلی کم اما فکر می‌کنم که پیشرفت حاصل شده است. نمایش خیابانی اساساً یک نمایش اعتراضی و یا آگاهی‌بخش است. اگر کار در این عرصه را بیشتر کنیم و جدی بگیریم برای جامعه بسیار مفید خواهد بود.

وضعیت معیشتی فعالان هنر نمایش خیابانی را چطور می‌دانید؟

افتتاح است. کرونا و بعد الان هم که انگار اختلاف نظر هست که کلاً تئاتر باشد یا نباشد.

سامان شکیبا:

نمایشی که اعتراض ندارد در خیابان چه می‌کند؟!

ایده اولیه نمایشنامه از کجا آمد و چرا برای شما جالب بود؟

و نادرست هستند در فرصتی که اتفاق می‌افتد از این پیرمرد و پیرزن یک انگشتر و یک شمشیر و یک کتاب می‌دزدند. نوه خانواده متوجه مسئله می‌شود و می‌رود درب هم‌خانه‌ها گلک می‌زند؛ گلک یک ماده‌ای است که ضد چشم زخم است. وقتی پسر این کار را می‌کند، اهالی از او می‌پرسند چه می‌خواهی و او توضیح می‌دهد که برای پس گرفتن وسایل پدر بزرگ و مادر بزرگش به کمک نیاز دارد. اهالی قبول می‌کنند و به کمک او می‌روند. با اتحاد اهالی شوشی‌ها گرفتار شده و وسایل پس گرفته می‌شوند. در آخر فرشته می‌آید و «شمشیر» مظهری از ایمان، قدرت، پایداری، «کتاب» مظهری از دانایی و باور مردم، و «انگشتر» مظهری از زاد و ولد را به مادر بزرگ برمی‌گرداند و همگی دوباره خوشحال می‌شوند.

نمایشنامه اقتباسی است؟

خیر. ما چون از اهالی جنوب هستیم این قصه‌ها از بچگی در گوش ما بوده و هست. قصه از پری‌ها بگیرد تا همین شوشی‌ها که الان هم تقریباً در تمام عروسی‌های ما حضور دارند و به‌عنوان مظهری از بدی‌ها نمایش داده می‌شوند. این نمایش روایت من از شنیده‌ها و دیده‌های خودم است.

حضور در جشنواره فجر را چطور ارزیابی می‌کنید؟

جشنواره تئاتر فجر و بهترین یک سال فعالیت هنرمندانی است که زحمت کشیده‌اند. به هر حال بزرگترین و مهم‌ترین جشنواره کشور است و حضور در آن دغدغه خیلی‌هاست.

حسن سبحانی:

شهرستان میناب سالن نمایش ندارد

نمایش شوشی وانگشتر در دسته‌بندی آئینی سنتی قرار می‌گیرد؟

بله. نمایش شوشی وانگشتر یک نمایش آئینی سنتی است که بحث پایداری و مقاومت را هم در خود جای داده است.